

„Hajdemo i mi da umremo s njime,“ tema je ove duhovne obnove. Isprike ako kome ponešto morbidno zvuči. Nama koji smo na groblju 3-4 puta tjedno to smrt je dio svakodnevice. Vama vjerojatno nije.

Rečenica je ovo iz Ivanova evanđelja koje smo čuli prije 10 dana: Lazar je umro, Isus želi ići do njega. Učenici ga upozoravaju da su ga ondje u Judeji htjeli kamenovati, da riskira život, no Isus svejedno inzistira da idu. Na to Toma izgovara upravo ovo: „Hajdemo i mi da umremo s njime.“ Izražava spremnost umrijeti skupa s Isusom.

„Hajdemo da umremo.“ Hajdemo umrijeti. Dragovoljno prihvaćanje smrti. Što to znači? Što podrazumijeva? Koja je težina dobrovoljnog prihvaćanja smrti naspram smrti koja čovjeka tek zatekne?

Čini mi se ove godine (jer nije tako bilo prošle, a vjerojatno neće biti ni iduće) da je na stvari troje: tri kuta iz koja se ovakva smrt može gledati. Najprije, dragovoljno prihvatiti smrt znači žrtvovati realno za potencijalno.

Vidite, Toma ima nešto u životu. Ne znamo puno, ali po svoj prilici ima ženu, ima djecu. Znamo da ima brata. Pa ima kuću, ima susjede. Ima posao, možda ribar, možda stočar, tko zna. Pa ima prijatelje, Isusa i ostale apostole. Nije to zasigurno bio život obilja, ali mogao je biti lijep život, sretan život. *It's a peaceful life*. To je Tomina realnost. S druge strane stoji potencijalno, ono što, prema svome vjerovanju, čeka nakon ovoga života: *nekakav život. Nekakva vječnost. Nekakva savršena sreća. Nekakvo blagostanje*. Maglovita ideja raja. Čast Isusu, ali zasigurno ni Toma, kao ni mi, od njega nije dobio neko preobilje informacija o tome što je *ondje*. Osim što je ideja *onoga što stoji iza* maglovita, usto je i nesigurna. Hoće li to zaista biti? Lijepo o tome Isus govori, ali vrijedi li se okladiti životom da je ta priča istinita?

Toma deklarativno smatra da vrijedi. Spreman je žrtvovati vrapca u ruci za goluba na grani. Odreći se svoje realnosti radi potencijalnog. Sve svoje staviti u nadu, u onostrano.

Druga je perspektiva na dobrovoljnu smrt žrtvovanje postignuća, sadašnjih i budućih, poradi svrhe. Toma je nešto kroz život napravio i stekao. Izgradio. Bilo materijalno, bilo društveno. Ima nekakav status, svoju poziciju u tome društvu, određeni imidž. I, ako je to bio čovjek od svojih, pa i 40 godina, ima još vremena pred sobom. Ima još ciljeva, još stvari koje može postići. Ako ništa, doživjeti da vidi unuke. Svašta se učinilo, svašta se još može.

S druge strane, Toma se sprema žrtvovati sve to da bi svome životu dao svrhu. Smisao. Oduzeti životu daljnji tijek da bi ga oplemenio. Smrću dodati vrijednost svome životu. Vidite, Toma, rekli smo, ima nešto od života. Ali pitanje smisla je ono što ga, vjerujem, kao i svakog čovjeka zaokuplja. „Zašto radim?“ „Zašto se trudim?“ „Zašto lovim tu ribu povazdan?“ „Zašto sam se ženio, zašto rađam djecu?“ „Čemu sve to?“ „Ide li moj život u krug dok se jednostavno ne prekine?“ Želi više. Želi smisao.

Mi u hrvatskom jeziku imamo jednu blagodat koju nema ni engleski, ni latinski, posljedično ni francuski: riječ „svrha“ u starijoj inačici „svarha“ ne znači samo smisao, nego i „kraj“. Svrha je ono što se dobiva na „svarsi“, na kraju. Kraj daje smisao cijeloj priči. Tako i Tomi: mučenički kraj života dao bi mu viši smisao. Oplemenio bi njegov život. Umrijevši za nešto, dao bi sam sebi do znanja da je i živio za nešto. Toma se, opet deklarativno, odriče postignuća, sadašnjih i budućih, kako bi im dao svrhu.

I treće, dragovoljna smrt žrtvovanje je slobode za ideale. Smrt je apsolutno dokidanje slobode, toliko je jasno. Smrću sloboda apsolutno prestaje. Ne možeš više vidjeti ni čuti, ne možeš misliti ni govoriti, ne možeš se kretati, potpuno si zarobljen u ništavilu. Tako to čovjek vidi.

Za što? Za ideale. Toma se, deklarativno, sprema odreći sve svoje slobode radi ideala. Ideala o kojima je govorio Isus. Ljubavi, prijateljstva, solidarnosti, krotkosti... Toma se sprema umrijeti da bi ideali zaživjeli. Da bi iza njega ostali kao primjer. Plemenita pomisao. Hajdemo i mi da umremo s njime.

Dakle, to troje je ono što Toma svojom smrću deklarativno želi: žrtvovati realnost za potencijalno, žrtvovati postignuća za svrhu i žrtvovati slobodu za ideale. Cijelo vrijeme govorim „deklarativno“. Znamo svi: kad je zaista došlo vrijeme da Toma umre s Kristom, nije ga bilo ondje. Pobjegao je. Čak štoviše, moglo bi se možda i argumentirati da je Toma bio najveća kukavica od svih: nakon smrti Kristove, kad su se ostali učenici okupili, njega nije bilo. Pobjegao je najdalje. Nije ni s njima htio imati ništa.

Što se promijenilo? Od čovjeka koji poziva druge da skupa idu i umru s Kristom do onoga koji najdalje bježi – kako smo došli do toga? Ne mislim da je Toma dvoličan, ne mislim da se ulizuje Isusu, niti da drži figu u džepu dok govori da želi umrijeti s njim. Rekao bih da je samo raskorak između Tomina uma i njegova srca. Um zna da je umrijeti s Kristom ono ispravno, volja se priklanja tome, ali kad dođe taj trenutak srce se pokoleba. Nije nam taj osjećaj nepoznat. Tko ovdje smatra da treba umrijeti za Krista? Svi, pretpostavljam. Tko smatra da se treba odreći slobode za ideale? Nego što. Tko je na to zaista spreman? Ja ni za sebe ne bih dao ruku u vatru. Um, pa i volja, na jednu stranu, srce na drugu.

Jedno od važnih pitanja kršćanskog života je upravo to: kako da srce postavimo ondje gdje nam je glava? Kako da ono što znam da treba i da je dobro, zaista i srcem prihvatim i životom provedem u djelo?

Odgovor, čini mi se, leži u neobičnoj i neugodnoj stvari – u patnji. Vidite, patnja pročišćava. Patnja usmjerava pogled prema nebesima i poslaguje prioritete.

Čovjek koji pati ne vrednuje mnogo realnost svoga života. Realnost mu je patnja. Patnik je spremniji gledati ono potencijalno: trenutak kad će patnja proći. Koliko god nesigurno bilo, patnik se spremniji nadati tome trenutku, već živjeti u potencijalnom dokidanju svoje patnje.

Drugo, patniku nije više do postignuća prošloga života niti gleda u eventualna buduća. Patniku je više stalo do smisla, do svrhe. Čemu patnja? Zašto je moralo tako biti? Patnik traži odgovor. Želi svoju patnju uokviriti u neki smisao. Muči ga banalnost patnje koju prolazi.

I treće, smisao patnje rado se i lako može staviti u ideale. Patniku nije do grčevitog držanja vlastite slobode: malo je ima i ovako. Sputan je već patnjom. No kad slobode već nema, neka ima ideala za koje pati. Neka je zatvoren za nešto veće i vrijednije od svakodnevnog života. „Patim za ljubav.“ „Patim za domovinu“. „Patim za drugoga“. „Patim za dobro“. „Patim za ideju slobode, kad slobodu već sam nemam.“ Za to vrijedi patiti.

Patnikov je pogled pročišćen i lakše nadilazi ovozemaljsko gledajući prema onostranom. Teilhard de Chardin kaže, parafraziram: „Patnja je ono što nas iskorjenjuje iz ovoga svijeta i već zasađuje u onostrano.“ Čini mi se da je sličan bio i Tomin put: znamo, Toma na koncu doista jest umro za Krista, kaže tradicija oko 72. godine u Indiji. Što se promijenilo? Gdje je ipak pronašao snagu da provede u djelo što je hrabro govorio da hoće? Opet spekuliram, ali rekao bih da znam trenutak: onaj period od Kristova uhićenja do ponovnog susreta s njim.

Ne znam jeste se kad pitali zašto Toma ne vjeruje učenicima da je Krist živ. Tradicionalno ga smatramo skeptikom, nekime tko ne može vjerovati da su prekršeni zakoni biologije, da je nešto što je bilo mrtvo opet oživjelo. Meni se čini drugačije: da njegova sumnja nije epistemološke prirode nego radije moralne. Tomi savjest ne dozvoljava da povjeruje. Vidite, Toma je vrlo hrabro rekao da bi umro s Kristom. Kad vrijeme dolazi, on to ne čini. Vjerujem da se savjest javlja. Prekršio je zadanu riječ. Ostavio je prijatelja kad mu je bio najpotrebniji. I za manje stvari, znam kao ispovjednik, ljudi

pate od grižnje savjesti godinama. Ovo je nešto veće: najgora – pitanje života i smrti. Tomu, rekao bih, muči savjest i zatvara mu oči za uskrsnuće. Ne dozvoljava mu da se vrati u tu situaciju svoga zatajenja. Kao obrambeni mehanizam. Govori Johnny Cash u genijalnoj pjesmi o uskrsnuću: „And even if he were alive I know it wouldn't be the same.“ Da je stvarno uskrsnuo, ne bih ga ionako mogao pogledati u oči nakon svega. Bolje da nije. Toma pati od kolosalne grižnje savjesti. I ta patnja, rekao bih, usmjerava njegovo srce da slijedi ono što zna da je ispravno. Pročišćava ga. Daje mu snagu da na koncu provede u djelo ono što je onomad Isusu gotovo obećao. Gine za Evanđelje. Odbacuje realno radi potencijalnog, postignuća radi svrhe, slobodu radi ideala.

I na koncu, u čudesnom obratu, u Uskrsnom Kristu uviđa da ne gubi ništa. U božanskoj dijalektici oba su člana sintetizirana na koncu. Žrtvujući realnost radi potencijalnog to potencijalno postaje realno. Maglovita i nesigurna slika raja postaje stvarna, tu, opipljiva i sigurna. Odričući se postignuća da bi oplemenio život svrhom, čovjek uviđa da se upravo dajući svrhu svome životu otvara novi prostor za postići još više. Krist je, znamo, svojom smrću dao svrhu svome ljudskom životu (jer da se na koncu prepao i pobjegao, svo bi njegovo propovijedanje bilo uzalud), ali upravo time postigao najviše – otkupljenje čovječanstva. Svrha ne poništava postignuća i ciljeve, nego utvara prostor za još više. I na koncu, Toma uviđa da se odričući slobode za ideale ta sloboda ne gubi, nego radije ostvaruje u potpunosti. Nutarnja sloboda duha živi punim plućima. Da i ne govorim o Kristu kojeg nakon uskrsnuća ni zaključana vrata ne mogu sputati ni zaustaviti.

Dragi prijatelji, ako malo i filozofiram, nemojte pamtit sve. Dovoljno je ovo: biti spreman umrijeti s Kristom. Razmislite o svome životu, o svojoj realnosti. Što imate? Razmislite o potencijalnom, o onome *ondje*. Što bi vas moglo čekati? Jeste li spremni žrtvovati ovo sada za ono *ondje i onda*? Razmislite o onome što ste dosad postigli i što biste još mogli i htjeli postići. Čemu to? Potražite svrhu svome radu i stvaranju, svome životu. Jeste li ju pronašli? Biste li bili spremni odreći se svega statusa, svih planova i ciljeva da biste se te svrhe čvrsto i radikalno držali? Promislite o svojoj slobodi. Što sve mogu, koliko komociju imam? Promislite o idealima koji vas kao kršćane vode. Pristajete li uz njih pa i pod cijenu sputavanja, gubljenja komocije i sigurnosti koju imate?

Vjerujem da, kao i Toma, deklarativno da. Ali srcem? Kad dođe ključan trenutak? Dragi prijatelji, prigrbite patnju. Ona je ta koja srce dovodi pameti, da tako kažem. Ona je ta koja ga može okrenuti od ovozemaljskog prema onostranom. Ona je ta koja pročisti pogled i usmjeri me čitavog prema nebesima. Neugodna, svakako, za izbjeći ako se može. Ali blagotvorna. Ovaj tjedan imate privilegiju simbolički s Kristom patiti, što je vrlo vrijedna stvar. No doći će i prava patnja, moja patnja. Svakome dođe. Prihvatite ju strpljivo znajući koje vam dobro može učiniti.